

TATAR DESTANI ÇORA BATIR'IN BURYATLAR ARASINDAKİ VARYANLARI ÜZERİNE

(Altay Kavimleri Arasındaki Kültürel Etkileşim Üzerine Bir Deneme)

FİKRET TÜRKMEN*

Çora Batır, Rusya'nın Kazan'ı işgal etmesinden önceki Tatar Hanlıkları arasındaki olayları ve sosyal şartları anlatan bir Tatar destanıdır. Ancak, destan üzerindeki ilk çalışmalarından günümüzdeki yeni incelemelere kadar konu üzerinde çalışanlar bu destanın Orta Asya'daki bütün Altay kavimlerinin kimlikleri ve kaderlerinin sözlü bir tarihçesi olduğu konusunda birleşmektedirler.¹ Bu kavimlerde, olayların anlatımında kalmamanın adı, aynı kelimenin değişik söyleniş şekilleri ile karşımıza çıkmaktadır. Mesela; Kıırım'da Çora Batır, Altaylarda Şuna, Kazak ve Kırgızlarda Şora Batır, Buryat ve Kalmuklarda Şono Bator şeklindedir. Velihanov "...Şono, Rusya'ya ait bozkırlarda bilinmektedir. Onunla ilgili hatıralar Altay Kalmukları, Kırgızlar ve Volga nehrindeki Kalmukların sözlü anlatımlarında kalmıştır."² demektedir.

Velihanov, bu kanaate, şarkiyatçıların gözlemleri, metnin değişik milletlerdeki birkaç versiyonu ve kendi gözlemlerini kattığı incelemeleri sonunda varmıştır. Özellikle de Çungarya'da yaşamış Rus devlet memurlarının raporları ile misyoner Verbitski'nin "Tomsk Vilayetinin Arşivi" adlı derlemesini kullanmış ve bu efsanenin göçebe halkların arasında çok popüler olduğunu vurgulamıştır.

Bu destanın bir diğer özelliği de, Rusya ve Kazan arasındaki ilişkilerde, hemen hemen tamamı Rus kaynaklarından alınan, belgelere dayandırılarak politika malzemesi yapılması olmuştur.

Bu tür yayınlarda, olayları olduğu gibi değil, olmasını istedikleri şekilde yorumlamışlardır.³

Ancak 1967'de Slavic Review'de yayımlanan bir seri makalede, bu zamana kadar dikkate alınmayan kaynaklar da kullanılmıştır. Girişini İgor Sevçenko'nun yazdığı, Edward Keenan, Jaroslav Pelevsky ve Omeljan Pritsak'ın yazıları Kazan – Moskova ilişkilerinin açıklanmasında, Tatar görüşlerinin dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Çora Batır'ın bu eksikliği kısmen giderdiği, ancak bu metnin bir tarih belgesi olmadığı bir destan olduğu daima göz önünde bulundurulmalıdır.

Çora Batır, bir destandır dedik; aslında Çora Batır Tatarlara ait destanı bir kahramanın adıdır ve halk arasında çok büyük itibarı ve önemi vardır. Gazi Alim, 1923'te destanlar hakkında şunları yazmıştır: "... destanları bilmezsek, Türk halklarının mücadelesini

* Prof. Dr., Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Müdürü.

1 Bk. M. P. Tulahanov- A.İ Ulanov; Buryat Folkloru, SSCB Bilimler Akademisi Sibiryaya Şubesi, Buryat Yayınları 1968, s. 81-106. Ayrıca bk. Ş. Velihanov; Şuna Batır, İRGO, Etnografya Notları Sbp. 1904, s. 29, 203.

2 Ş. Velihanov; age., s.203.

3 Studies in Comparative Communism, vol. XIX, No:3/4 1986, s. 253-265.

si hakkında bir fikrimiz olmaz. Politik ve ekonomik gayretler, savaş usulleri, kahramanların toplumdaki yerleri, karakterleri, kısaca geçmişin detaylarını bilemeyiz".⁴ Görüldüğü gibi destanlar sadece Türk boylarının değil komşu milletlerin tarihleri için de aynı önemi taşımaktadır.

Çora Batır Orta Asya destanları içinde Rusları düşman gösteren bir destandır. Bu sebeple de Ruslar, gerek çarlık gerekse Sovyet döneminde, Çora Batır'a karşı özel bir mücadele sürdürmüşlerdir. Bu destana karşı İgor destanı adıyla bir destan ortaya çıkarılmışlar, onu ortadan kaldırmak için uğraşmışlar ancak başarılı olamayınca onu bozmaya çalışmışlardır.

Bütün bu gayretlere rağmen Orta Asya'daki kavimlerin pek çoğu bu destanı kendi bünyesinde uygulayıp yaşatmanın yollarını bulmuşlardır.

İlk defa, Başkurt Ebubekir Divaev tarafından 1895 yılında derlenip yayımlanan destan⁵ Radloff tarafından, tek bölüm hakkında kısaltılmış olarak, yeni bir metni Proben...serisi içinde yayımlamıştır.⁶ Destanın daha sonra pek çok metni yayımlanmıştır.⁷

İncelememizde kullanacağımız Tatar versiyonunu özetini şöyledir. Bu özet Hasan Paksoy'un Çora Batır adlı yazısından alınmıştır. Varyantların çok olması o metnin yeniden canlandırılması ve daha çok renklenmesi anlamına gelmektedir. Diğer taraftan da olayın oluşundaki boşlukların doldurulması ve olay zincirindeki düşen halkaların yeniden takılması anlamına gelmektedir.

Olayın böyle tamamlanmış özetine gelince, "Kırım Hanının yanında Narik isimli, son derece dürüst, cesur ve sadık bir genç bulunmaktadır. Han ile halkın arasındaki eşgüdümü de sağlayan bu genç, şehrin tüccarları ve eşrafı tarafından da sevilmektedir. Han, divanında altta kalmasını diye onu evlendirmek ister. Ona seyahate çıkmasını ve evlenmek üzere bir kız beğenmesini söyler. Ona verilen bu imtiyaz, divanın diğer üyelerini kışkırtır. Narik, bir köyde küllerden tekrar canlandırarak törelere uygun bir şekilde ateş yakan bir kadın görür. Kadına kızı olup olmadığını sorar. Kadının Meñli Aruk Sulu adlı çok güzel bir kızı olduğunu öğrenir. Han'ın himayesinde görkemli bir düğün yaparak bu kızla evlenir. Ancak Han'ın oğlu kızı görünce etkilenir ve onu elde etmek için bir plan hazırlar. Narik'e bir mesaj vererek Moskova'ya götürmesini emreder. Meñli Aruk Sulu durumdan şüphelenir kocasına gitmemesini söyler ancak kocası şehirden ayrılmış gibi yapar ve evini gözetler. Han'ın oğlu o gece Meñli Aruk Sulu'yu yalnız bulacağını ümit ederek Narik'in evine gider. Kadın hikâye anlatarak namusunu kurtarmaya çalışır. Bu konuşmayı gizlice dinleyen Narik ortaya çıkar ve Han'ın oğlunu öldürür.

Uzun süre oğlundan haber alamayan Han, onu aratmaya başlar. Sonunda Narik ortaya çıkarak olan biteni anlatır. Han, Narik'e "Seni cezalandıramam çünkü haklısın, bu-

4 Gazi Alim; "Alpamış Destanına Mukaddime", Bilim Ocağı, No: 2-3, 18 Mayıs 1923.

5 Geniş bilgi ve bibliyografya için bk. Saadet İshaki (Çağatay); Çora Batır, PoiskaAk. Um. Prace Komisji Orientalistycznej Nr. 20.

6 W. Radloff; Proben...VII.

7 Dr. H. B. Paksoy; Çora Batır, "Gelecek Nesillere Bir Tatar Nasihati" Kırım Dergisi Yıl:1, S.3, 1993.

Hasan Ortekin; Çora Batır Destanı, İstanbul Eminönü Halkevi Dil-Tarih ve Ed. Şubesi Neşri, Ankara 1968. Meydan Laurousse, Türk, Hayat Ansiklopedisi Çora Batır maddeleri.

nunla beraber artık seninle dost da olamam” diyerek ona yüklü bir para verip ülkeyi terk etmesini söyler.

Narik, karısıyla birlikte şehirden ayrılır. Bir gün Meñli Aruk Sulu, rüyasında, ayaklarının arasından bir ateşin çıktığını kimsenin söndüremediğini, sonunda siyah bir bulutun belirdiğini ve buluttan boşalan şiddetli bir yağmurun ateşi söndürdüğünü görür. Bu rüyayı kendisi yorumlar. Bu yorumu göre batır olacak bir çocuk doğuracaktır.”

Bir müddet sonra Çora doğar. Çora diğer gençlerle birlikte köyün ineklerine çobanlık yapar. Bir gün yaşlı bir adam görürler. Diğer çocuklar bu, dilenci kılıklı, dervişten korkup kaçarlar, Çora ise dervişe hürmet eder, yiyecekler verir. Yaşlı adam ayrılmadan at sürüsü içinden bir tay seçer ve bu taya bir tasma takar, bu tayın adı “Tasmalı tay olsun, büyüdüğün zaman batır olacaksın, bu tay da sana layık bir at olacak” diyerek uzaklaşır.

Bir süre sonra, Han’ın vergi tahsildarı Ali Bey, Nazik’in bulunduğu köye gelir. Nazik, Ali Bey’e bir ziyafet hazırlar. Ali bey yemek yerken, bir adamın merakla kendisine baktığını görür. Ali bey köyden hiç vergi almadan ayrılır. Han bu olayı duyar ve sebebini sorar. Ali Bey “Köküslü Kök Dam’ın vergilerini genç bir adama bağışladım” der. Han kim olduğunu bilmeden Çora’yı görmek ister. Haber gönderilir. Çora gelir. Han Çora’ya “Daha çok gençsin bir batır değilsin, Ali Bey bin batıra bedeldir. Sen kaç kişiye bedelisin?” diye sorar. Çora “Bana denk kişiye bedelim!” deyip saraydan ayrılır. Han, 40 adam gönderip Çora’nın önünü kestirir. Çora bunları yener ve elbiselerini çıkartıp ellerini bağlayıp saraya götürür ve “bu köpekleri iyi bağlayın diğer yolculara saldırmazın” deyip köyüne dönmek üzere ayrılır. Bu olaya çok kızan Han; Çora’nın köyünün yağmalanmasını ve atının da getirilmesini emreder. Çora’nın evde olmadığı bir sırada Ali Bey, Nazik’e gelir ve Çora’nın atını alır, saraya döner.

Nazik olan biteni oğlu Çora’ya anlatır. Çora kolları sıvayıp Han’ın askerleri ile savaşı ve atını geri alır. Artık bu diyarda kalamayacağını düşünerek Kazan’a doğru yola çıkar.

Yolda bir akkuş görür ve onu vurur. Kuş Kazan’da yere düşer. Kuşun başına toplanan batırlar, kuşun gövdesini delip geçmiş, çok uzun bir ok görürler. Okun kime ait olduğunu bulamazlar. Uçan bir kuşun böyle vurulmasının olağanüstü bir iş olduğuna karar verirler. Okun sahibini bulmak için yarışma düzenlerler. Çora batır da yarışmaya çağrılır. Ona verilen bütün yayları bir çekişte kıran Çora, sonunda atının üzerinde bulunan kendi yayını ister. Yayını ancak iki kişi taşıyabilmektedir. Çora batır yarışmayı kazanır. Fakat öteki batırlar kıskanıp Çora’nın aleyhine çalışmaya başlarlar. Diğer yarışmalarda da Çora, Kazan Hanının 32 batırını yener. Kazan Hanının kızı Sarı Hanım, bütün batırlara kıymetli hediyeler verir. Çora’ya da boş bir para kesesi gönderir. Buna içeren Çora keseyi gübrenin üstüne atar.

Bu arada Ruslar’ın Kazan’a saldıracığı haberi gelir. 32 batır Ruslar’ı karşılar, yedi gün yedi gece savaşır fakat Ruslar’ı püskürtemezler. Çora, boş kese gönderilmesine içerenmişti. Bu yüzden evinden dışarı çıkmaz. Kazan’ın yaşlıları, Ruslara karşı savaşmasını rica etmek üzere Çora’nın evine gelirler. Çora kabul etmez., bunun üzerine Sarı

Hanın cariyeleri ile kendisi ricaya gelir. Ağlayıp yalvararak Ruslara karşı savaşmasını ister. Sonunda boş keseyi hakaret saydığı için savaşa katılmadığını anlayınca, gübrelerin arasından keseyi buldurur ve kesenin içinde sekize katlanmış bir kılıç (Gök Çubuk) çıkar. Bunun üzerine Çora memnun olup savaşa girer ve Rusları yener. Kazan Hanı'nın "Başbatır"ı olur.

Ruslar, Çora'yı yenebilmek için falcılara başvururlar. Falcılar, bir Rus kızı Çora Batırdan çocuk doğurursa ancak o çocuğun Çora'yı öldüreceğini söylerler.

Ruslar, çok güzel bir Rus kızını, Çora Batırın yanına gönderirler ve hamile kalıp dönmesini isterler. Kız, Çora Batır'ı bulur ve planını uygulayıp hamile kalarak Moskova'ya döner. Bu Rus kızından doğan çocuk, daha sonra Rus askerlerinin başına geçip Kazan'ı kuşatır. Rus askerlerinin başında kendi oğlunu gören Çora, tasmalı tayı ile birlikte nehre dalar ve bir daha çıkmaz. Böylece Çora Batır, ermişlere karışır.

Kazan'da hala Çora Batır bir sudan çıkıp gelecek ve halkı kurtaracak diye beklenmektedir.

Bu destanın pek çok kısa varyantı olduğu bilinmektedir. Bu varyantlardan Buryat Varyantında kahramanın adı Şono Bator'dur. Özellikle batı Buryatlarının kahramanlarından en önemlisidir.

Buryat varyantlarının sadece batıda olması özellikle Tatarlara komşu olan Alar, Nukut, Osa gibi bölgelerde bilinmesi, Tunka ve Zabaykalye (Doğu Buryatları) bölgelerinde hiç bilinmemesi onun Tatarlarla ilişkisini göstermesi bakımından dikkate şayandır.

Buryat Şono Bator efsanesinin temelinde Buryatların 18. yüzyılın ilk yarısındaki gerçek olaylar yatmaktadır.⁸

1980 yılında M. N. Hangalov, en tanınmış varyantı Balagan Buryatlarından derlemiş "Değişik Derleyicilerin Kaydettiği Buryat Menkabeleri" adlı bir kitapta yayımlamıştır.⁹

Daha sonra P.P.Batorov ve ünlü derleyici P.Ş. Dambinov'un derlemeleri tam bir metnin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu varyantlarda ağırlık şiirlerde (şarkılarda) bulunmaktadır.

1927 yılında K.A. Hadahane, efsanenin eksiksiz başka bir varyantını vermiştir. Ancak Hadahane, bu metne epeyce açıklayıcı ekler yapmış ve orijinal metni bozmuştur. M. Tulahanov bütün bu çeşitli varyantlardaki ortak iskeleti şöyle vermektedir:

"Efsanede ağabey Galdan-Tseren (Galdan Çeren, Kaldan) Şon Bator'un kaderinde kötü bir rol oynamaktadır. Babası Kongdayç (Rus arşivlerinde Kontaişa) olarak geçmektedir.

Olaylar hem yer bakımından hem de kahraman isimleri bakımından mahallileştirilmiştir.

8 Bk. M. P. Tulahanov- A.İ Ulanov ; "Şono Bator Hakkındaki Şarkıların Tarihî Temeli", Buryat..., s. 81-106.

9 Zapiski USORGO po Etnografii, C.1, S.2, 1980, s.36-44.

Olayların dokusu ve ideolojisi pek çok san'at eserine de ilham kaynağı olmuştur. Putilov'un (B.N.) tarihî şarkılarla ilgili olarak ileri sunduğu "... Tarihî şarkılar, gösterdikleri tarihî devrin sınırında doğarlar ve temelinde yatan olaylarla değil, içinde gelişen çatışmalarla çağdaştır. Bunlar için malzemeyi geçmişte değil, bugünde aramak gerekmektedir"¹⁰ demektedir ki bu görüş, Şono Bator için de geçerlidir.

Bilinen Buryat varyantları, muhteva zenginliği bakımından, Şono Batur'un hayatından önceki olayların tasviri ve anlatmanın sonu bütünsel bir tarihe sahiptir. Kahramanın hayatı doğumundan ölümüne kadarki kaderindeki temel özellikler bir bütün içinde izlenebilir. Tamamlanmış Şono Bator'un özeti şöyledir:

"Oryatların Huntaiji Han adlı bir hanları vardır. Hanın Tseren Galdan ve Şono Batur adlı iki oğlu vardır. İki kardeş bir gün ava çıkarlar, avlanırken ağaçsız bir bölgeye gelirler. Tseren Galdan, hiçbir şey avlayamaz ve sinirlenip ok, yay ve atının eğerini kırar ve ateş yakar. Şono Bator av aramaya devam eder, sonunda bol miktarda hayvan avlar. Galdan, Şono Bator'u kıskanır ve dönüşlerinde bir iftira atarak kardeşini babalarına şikayet eder. Babaları Huntaiji Han, bu iftiraya inanarak küçük oğlunun kürek kemiklerindeki kırıkdağını aldırıp zindana attırır. Şono Bator'u sadece ablası ziyarete gelir. Bir müddet sonra komşu ülkenin hanlarından biri, iğne dolu çuvallar yüklenmiş üç deve gönderir. Bunun ne anlama geldiğini kimse çözemez. Sonunda Şono Bator'a sorulur. Şono, komşu ülkenin hanı olan Masa Boğda Han'ın ordusunun çok kalabalık olduğunu belirtmek isteği şeklinde yorumlar ve cevap olarak da ateş yakmak için kav ile sustalı bir bıçak gönderilmesini tavsiye eder.

Kısa bir süre sonra yani bir kervanla üç yay hediye gelir. Bunu da kimse anlayamaz. Şono Bator bu yayların Huntaiji'nin yiğitlerinin güçlerini ölçmek için gönderildiğini söyler. Yiğitler, yayı çekmeyi denerler hiç birisi başarılı olamaz. Şono'yu zindandan çıkarırlar, yayları kolaylıkla çeker, hatta kırar.

Daha sonra Masa Boğda Han bu ülkeye savaş açar. Şono Bator, yapılan bütün hak-sızlıkları unutup savaşa girer ve düşmanı yener. Ancak ağabeyi yeni bir iftira ile Şono Bator'u idam ettirmek ister. Şono, dedesi Ayuk'a Han'ın yanına kaçır. Orada Rus uyruğuna geçer. Rusların safında savaşlara girer. Sadık ve yiğit bir kahraman olur. Bir savaşta Şono Bator ölür. Aslında onun ölüm hali ve şartları değişik masalımsı anlatmalara konu olmuştur. Büyücü gücü ile Rus çarının mücadelesinde cadının yok edilmesi, ya çarın ve halkının ya da Şono Batur'un yok olması sonucunu doğuracaktır. Şono, Çar ve Rus halkı için kendini feda etmiştir. Ölünce de taşa dönüşmüş ve gelecek kuşaklara hatıra olarak kalmıştır."

Buryat varyantlarındaki bu ortak yapı için halk şöyle bir açıklama yapmaktadır. "Kahramanın doğuşu ile Huntaiji Han'ın ilgisi yoktur. Şono, onun öz oğlu değildir. Onun babası Bele Bator adlı başka birisidir. Bele Bator, önceden Huntaiji Han'la anlaşmış ve hamile olan eşini ona vermiştir. Bu yüzden Şono Bator, iyi karakterli, keskin zekalı ve güçlüdür. Bunun için halk onu sever ve benimser.

10 B.N. Putilov; 13-14. Yüzyıl Tarihî Şarkılar, M-L 1960, s.12.

Görüldüğü gibi Şono Bator'u diğerlerinden ayırmak için ona yeni bir doğuş sebebi ve epizodu eklenmiş, olayın gerçekliğinden çok, ısrarla bütün varyantlarda folklorik bir menşe hazırlanmış, yani bilinçli bir yaratma ile doğum epizodu eklenmiştir.

Tatar varyantlarında Çora adında iki kahramanın varlığı söz konusudur. Bunlardan birincisi XVI. Yüzyıldaki Rus-Kazan Tatarları çatışmasında, adı geçen, Rus kuşatması esnasında başta bulunan Şah Ali ile önde gelen bazı Tatar liderler, Moskova taraftarı idiler. Şah Ali'nin Moskova'ya kaçmasına yardım eden, bu ihaneti yüzünden öldürülen Çora adlı biri de var ki bu şahıs halkın nefretini kazanan Çora Mirza isimli tarihi bir şahsiyettir. Bu Çora, Safa Giray'ın Kırım'dan kovulmasında da etkin rol oynayan, 1545 yılında Kazan Beylerinden Pulat Beyin, Çora'nın Kardeşi Kadiş Bey ile birlikte, Safa Giray'ı tahtan indirmek için Moskova'ya elçi gönderdiği 1546 da 79 arkadaşıyla Moskova'ya kaçarken yakalanıp öldürülen Çora Batır olduğu ve destan kahramanı ile ilgisi olmadığı bilinmektedir.

Destan kahramanı Çora Batır ise ömrünü vatan uğrunda savaşıarak geçiren, beylik ve mirzalıkla ilgisi olmayan kahramandır. "Tatar tarihine Ait Vesika ve Materyaller" adlı eser de bu konuyla ilgili şöyle bir kağıt bulunmaktadır. "...çok ağır şerait içinde altı yıl muharebe yaptılar. Nihayet felaket Müslümanlara yüzünü gösterdi; onlar mağlup oldular. O gün Malık (Narik) oğlu Çora Batır şehit düştü..."¹¹ demektedir ki destandaki kahraman Çora, bu Çora olmalıdır.

Bu tarihi olaylar, Buryatların kendi tarihlerindeki olaylarla örtüşünce, bu olaylar şarkılar halinde halk arasında yayılmıştır.

Şono Bator'un Buryatlar arasındaki anlatmalarına destan şekline hiç rastlanmamaktadır. A.İ.Ulanov "Buryat Kahramanlık Destanı" adlı eserinde "Elde ettiğimiz bütün kayıtlar, mensur metinler ve bunlara eklenen şarkılardan ibarettir. Bu açıklanabilir bir durumdur. 18. yüzyıla doğru bu eserler ortaya çıkmış, ancak toplum, destan dönemini geçmiş, artık halkın temel sanatsal türü olarak gelişmesini durdurmuştur. Destanlar çekilerek yerine tarihi şarkılar geçmiştir. Tarihi şarkılar, destanlardan miras kalan bir takım özellikleri taşımaktadır. Ancak şekillenme konusunda eski şekilleri kırarak, yeni ve orijinal bir tür oluşturmuştur. Üstelik bu yeni türün temelinde belirli olaylar mevcuttur. Bu tür belli bir zamanın ve aktüel zamanın gerçekleriyle çerçevelenmiş halde sahneye çıkmaktadır. Böylece sahneye, halkın arasından çıkan halkın benimsediği, canlı kahraman çıkar. Bu kahraman, yeni ve belirli niteliklere, sahip insanoğludur. Şarkılarda söylenenler de kahramanın soyut nitelikleri değil belirli ferdi özellikleridir" demektedir.¹²

Uzun süren destan geleneğinin çöküşü, yeni türlerin doğuşuna sebep olmuştur. Tarihi şarkılarda insanoğlunun tarihindeki gelişmeyi gösteren pek çok tabaka dikkati çeker. Kahraman dramatik kaderli olağanüstü bir şahıstır. Çatışmanın tam ortasında bulunur, böylece halkın istediklerini ifade eder. Halk onun faaliyetlerini ya takdir eder ya da ayıplar. İşte bu durum sonradan halk biliminin konusu olacak olan tarihin gerçeğidir.

11 Tatar Tarihine Ait Vesika ve Materyaller, Moskova, 1937.s. 122'den naklen Doğan Kaya; Çora Batır Destanı, Türk Kültürü, S. XXXVI, s. 425, 555.

12 A.İ.Ulanov; Buryat Kahramanlık Destanı, Ulan-Ude, s.15.

Şono Bator'un şahsiyetinin popülerliği, bütün Orta Asya halklarında sürekli kullanılmıştır. Buryatlar arasında Şona Bator isimli XVIII.yy.da yaşadığı belirtilen bir şahsiyet vardır. Bu kahramanın şahsiyeti ile Tatar Çora Batır'ı bütünleştirilmiştir, kendi arlarındaki çatışmalarda veya toplumsal sıkıntı zamanlarında Şora Bator'la birlikte pek çok kahraman, mesela; Harahulu ve Batun Huntaiji, pek çok savaş kazanmışlar ve Oryat kabilelerini birleştirmişlerdir. Ancak bunlara ait hiçbir kahramanlık şarkısı kalmamıştır. Demek ki, sadece cesaret ve yiğitlik yeterli olmamakta, halkın özgürlüğü için yabancılarla yaptıkları mücadeleler, kahramanları yaratmaktadır. Bu kahramanlar yabancı da olsalar halk onlara kendi milli kıyafetlerini giydirmekte ve kendi yanına almaktadır.

Sonuç olarak, halk, her hangi bir tarihi şahsı değerlendirirken, sadece bir yönden değil, onun bütün yaptıklarına bakarak karar vermektedir. Özellikle de kahramanın halkla olan ilişkileri ile değerlendirilmektedir.

Tatarlardaki Çora Batır, Buryatlardaki Şona Bator, bütün dertlerini, uzun yolculuklarını ve avın zorluklarını, halkıyla paylaşan, halkın çektiği sıkıntıları hafifleten bir tip olarak takdim edilmektedir. Bu özelliklere vatan severlik, cesaret ve dostluk da katılınca komşu milletlerin ortak değeri olarak kabul görmektedir. Bu, folklorizasyonun değişmeyen ve sınır tanımayan temel kanunlarından biridir. Çora Batır'da biz bunu görmekteyiz.